

જીવણ

— કરસનદાસ લુહાર

સાવ ગરીબ કુટુંબનો એ છોકરો. જીવણ એનું નામ. એણે સાતમું ધોરણ ગામની નિશાળમાં પૂરું કરેલું. આઠમું ધોરણ ભણવા માટે જ નજીકના શહેરમાં જાય. દરરોજ ૧૦ કિલોમીટર ચાલીને જાય. પગમાં ચંપલ નહિ. એનાં બાનો જીવ બહુ બળ્યા કરે. પણ જીવણને ચંપલ લઈ દેવા જેટલા પૈસા ઘરમાં નહિ.

ઉનાળાની ઋતુ ચાલે. ધૂળિયો રસ્તો તપી જાય. ગરમ ગરમ ધૂળ પગનાં તળિયાં બાળી દે. રસ્તામાં ઘણાં વડલાનાં ઝાડ આવે. વડલાનાં પાંદ તોડીને જીવણ પગમાં બાંધે. થોડુંક ચાલે ત્યાં પાંદ ફાટી જાય. એટલે બીજાં બાંધે. એ ચિરાઈ જાય તો ત્રીજાં બાંધે, ત્યાં તો શહેર આવી જાય. જીવણ પોતાની સ્કૂલમાં પહોંચી, વર્ગમાં બેસે. ભણવામાં બરાબર ધ્યાન આપે. આઠમા ધોરણની કસોટીમાં પ્રથમ નંબરે પાસ થયેલો. અને એને પચીસ રૂપિયા ઈનામ મળેલું. એ પૈસા એણે માને દઈ દીધા.

મા તો બહુ રાજી થઈ. પરંતુ સાથે એને દુઃખ પણ થયું. ચંપલ ખરીદવા માટે વધારે પૈસા એમાં ઉમેરવા પડે તેમ હતા. માએ નક્કી કર્યું. પોતે જે મજૂરીમાં પૈસા મેળવે છે, એમાંથી બચત કરીને બે-ત્રણ મહિનામાં જીવણને ચંપલ અપાવી દઈશ.

એક દિવસ ધોમ તડકે જીવણ શહેરમાં જઈ રહ્યો હતો. ધૂળિયો રસ્તો પગમાં ચમચમાટી બોલાવતો દઝાડતો હતો. જીવણે પગના તળિયામાં બાંધેલાં વડલાનાં પાંદ થોડું ઝડપથી ચાલતાં તૂટી જતાં હતાં. બીજાં પાંદ તળિયે લગાડ્યાં. ઉપર પાતળી દોરી બાંધીને એ ચાલવા લાગ્યો. એ વખતે કોઈ અજાણ્યો માણસ મોટર—સાયકલ લઈને ત્યાંથી નીકળ્યો. એણે જીવણને જોયો. પૂછ્યું : “છોકરા, તું ચંપલ કેમ લઈ લેતો નથી ?” જવાબમાં જીવણ સાવ ચૂપ રહ્યો. એણે જીવણને પરાણે મોટર—સાયકલ પર બેસાડી દીધો. શહેરમાં જઈને ચંપલની એક દુકાને મોટર—સાયકલ ઊભી રાખી.

દુકાનદારને કહે : “આ છોકરા માટે સારામાં સારા ચંપલ કાઢ.”

પેલાએ એકસો રૂપિયામાં ચંપલ બતાવ્યા. જે જીવણના પગમાં બરાબર બેસી ગયા.

મોટર સાયકલવાળાએ કિંમત ચૂકવી દીધી. જીવણને કહે : “હવે તારે પગમાં પાંદડાં નહિ બાંધવા પડે !”

જીવણ ઘરે ગયો. ત્યારે એના પગમાં નવા નક્કોર ચંપલ જોઈને માના આનંદનો પાર ન રહ્યો. જીવણે માને સઘળી વાત કરી. માએ એ અજાણ્યા માણસ માટે “ભગવાન સુખી રાખે” એવા શબ્દો ઉચ્ચાર્યા.

જીવણે પંદરેક દિવસ એ ચંપલ પહેર્યા હશે. શનિવારે બપોરના સમયે સ્કૂલ છૂટીને એ ઘેર જઈ રહ્યો હતો. ધૂળિયો રસ્તો ઘગઘગવા લાગ્યો. એક દૂબળો—પાતળો ભિખારી જેવો માણસ ધૂળિયા રસ્તા પર ચાલી રહ્યો હતો. એના ઉઘાડા પગનાં તળિયાં દાઝી રહ્યાં હતાં. જીવણે જોયું કે, પોતાના પગ જેવડા જ એના દૂબળા પગ હતા. જીવણે ચંપલ કાઢીને એને પહેરાવી દીધાં. પેલાએ કહ્યું : “દયાળુ છોકરા, ભગવાન તારું ભલું કરશે.” જીવણ ઘેર પહોંચ્યો ત્યારે માએ એના પગમાં જોઈને પૂછ્યું : “જીવણ, તારાં ચંપલ ક્યાં ?” પણ જીવણ કશું બોલી શક્યો નહિ. મા જીવણ સામે જોઈ રહી. થોડીવાર પછી જીવણે માને બધી વાત કરી. વાત સાંભળી મા બહુ પ્રસન્ન થઈ ગઈ.

માએ જીવણને ગોઠમાં લીધો. બચીઓ પર બચીઓ લેવા લાગી. જીવણ માના વહાલથી ભીંજાઈ ગયો. મા મધમીઠા અવાજમાં બોલી :

“સાબાશ, મારા દયાળુ દીકરા !”

